

УДК 378.013:004.8](075)

© Васильєва С. О., Деркач Д. М., 2025.

<https://orcid.org/0000-0001-5012-4835>

<https://orcid.org/0009-0005-5063-0048>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2025.58.13>

С. О. Васильєва,
Д. М. Деркач

ПОНЯТТЯ «ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ» У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті здійснено міждисциплінарний аналіз поняття «штучний інтелект» з урахуванням його етимологічних витоків, філософських концепцій та сучасних наукових трактувань. Дослідження спирається на підходи вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема О. Баранова, С. Ruhl, Р. Almeida, М. Haenlein, А. Holzinger, які розкривають штучний інтелект як багатовимірну систему. Увагу зосереджено на дефінітивних труднощах, що виникають при спробі дати універсальне визначення штучного інтелекту в умовах швидкої трансформації його форм і функцій. У дослідженні підкреслюється, що сучасний штучний інтелект не є лише технічним явищем, а втілює ідеї, що виникли на перетині філософії, психології, мовознавства та інформатики. Складність трактування штучного інтелекту зумовлює потребу в міждисциплінарному аналізі, який дозволить не лише уточнити зміст цього поняття, а й визначити більш точні підходи до його впровадження у правове поле, систему освіти, суспільну комунікацію. З'ясовано, що термін має багатовимірний зміст, що поєднує в собі технічні, когнітивні, правові та гуманітарні аспекти. Проаналізовано основні визначення понять «штучний» та «інтелект» у філософських, лексикографічних і психологічних джерелах. Розглянуто еволюцію дефініції штучного інтелекту – від класичних підходів А. Тюрінга та Д. Маккарті до сучасних моделей генеративного штучного інтелекту. Окрему увагу приділено юридичним аспектам, когнітивним характеристикам, технічним реалізаціям (нейромережі, агентні технології) та викликам етичного використання штучного інтелекту. Підсумовано, що поняття «штучний інтелект» є **багатоаспектним і міждисциплінарним**, воно охоплює як технологічну, так і гуманітарну площину, включає в себе такі характеристики як «штучного» (змодельованого, неприродного), так і «інтелекту» (здатності до аналізу, навчання, прийняття рішень), а також має своє філософське, правове й технічне наповнення.

Ключові слова: штучний, інтелект, штучний інтелект, генеративний штучний інтелект.

Vasylieva S. O., Derkach D. M. The concept of “artificial intelligence” in contemporary scientific discourse. The article provides an interdisciplinary analysis of the concept of “artificial intelligence” taking into account its etymological origins, philosophical approaches, and contemporary scientific interpretations. The study is based on the approaches of domestic and foreign scientists, in particular O. Baranov, S. Ruhl, P. Almeida, M. Haenlein, and A. Holzinger, who reveal artificial intelligence as a multidimensional system. The focus is on the definitive difficulties that arise when attempting to give a universal definition of artificial intelligence in the context of the rapid transformation of its forms and functions. The study emphasizes that modern artificial intelligence is not just a technical phenomenon, but embodies ideas that arose at the intersection of philosophy, psychology, linguistics, and computer science. The complexity of interpreting artificial intelligence necessitates an interdisciplinary analysis that will not only clarify the meaning of this concept but also form more accurate approaches to its implementation in the legal field, education system, and public communication. It has been established that the term has a multidimensional meaning, combining technical, cognitive, legal, and humanitarian aspects. The main definitions of the concepts of “artificial” and “intelligence” in philosophical, lexicographical, and psychological sources have been analyzed. The evolution of the definition of artificial intelligence is considered – from the classical approaches of A. Turing and D. McCarthy to modern models of generative artificial intelligence. Particular attention is paid to legal aspects, cognitive characteristics, technical implementations (neural networks, agent technologies), and challenges of ethical use. It is concluded that the concept of “artificial intelligence” is multifaceted and interdisciplinary, encompassing both technological and humanitarian dimensions, including characteristics such as “artificial” (simulated, unnatural) and “intelligence” (the ability to analyze, learn, and make decisions), as well as having philosophical, legal, and technical implications.

Keywords: *artificial, intelligence, artificial intelligence, generative artificial intelligence.*

Вступ. У XXI столітті штучний інтелект (ШІ) перетворився на одну з ключових технологій, яка широко застосовується в різних галузях таких як: освіта, економіка, медицина та ін. Стрімке впровадження ШІ у повсякденне життя супроводжується не лише технічними здобутками, а й численними викликами. Нажаль сьогодні на рівні академічної спільноти спостерігається недостатність розробленого єдиного, усталеного підходу до його визначення, меж функціонування, класифікації тощо. Тому міждисциплінарний підхід при вивченні даного феномену дозволить більш глибоко усвідомити його суть не лише як технічного явища, а й як складної системи, що імітує когнітивні функції людини та здатна до адаптивного прийняття рішень, а також буде

сприятиме більш глибокому розумінню природи, можливостей, ризиків і меж використання штучного інтелекту у сучасному світі.

Проблему дефініції та філософсько-етимологічного осмислення поняття «штучний інтелект» досліджували О. Баранов, С. Ruhl. Науковці зосередилися на структуруванні ключових характеристик і можливостей ШІ.

Юридичний аспект та питання відповідальності у сфері застосування штучного інтелекту висвітлено у працях Р. Čerka, J. Grigienė, G. Sirbikytė. Регуляторні питання використання феномену, який досліджується, розглядали Р. Almeida, С. Denner і J. Silva, запропонувавши модель етичного врядування в цифрову епоху. Психологічні й когнітивні підходи до вивчення інтелекту в цілому (в тому числі як основи для розуміння ШІ) висвітлені у роботах С. Ruhl та в лексикографічних джерелах, таких як Merriam-Webster Dictionary і Cambridge Dictionary. Технічні і практико-орієнтовані аспекти застосування ШІ в різних галузях (транспорт, медицина, збереження природи, мобільні технології) розглядали у своїх дослідженнях R. Abduljabbar, A. Holzinger, H. Beyer, R. Pratik, N. Tomašev та інші.

Суспільно-політичні й етичні наслідки застосування штучного інтелекту вивчали Р. Scharre, М. Horowitz, які окреслили необхідність розробки політик, що регулюють використання ШІ. Зазначені джерела демонструють широкий спектр дослідження науковцями штучного інтелекту, проте, на наш погляд, доцільно зосередити більш уваги на питаннях реалізації ШІ в гуманітарні та освітні практики, що й обумовило вибір теми дослідження.

Мета: узагальнити сучасні підходи до визначення терміну «штучний інтелект» з урахуванням його етимологічних витоків.

Методи дослідження. У процесі підготовки статті було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, класифікацію, етимо-філологічний аналіз та контент-аналіз. Метод аналізу застосовано для вивчення етимологічних джерел і тлумачень понять «штучний» і «інтелект» у філософських, психологічних, правових та технічних контекстах. Синтез дозволив об'єднати різні наукові підходи до трактування ШІ у цілісну концептуальну картину.

Індукція та дедукція були використані для побудови логіки викладу: від окремих дефініцій і прикладів – до узагальнень щодо функціональних і смислових меж поняття «штучний інтелект».

Класифікація допомогла виокремити основні напрями тлумачення та впровадження ШІ: когнітивно-психологічний, технічний, юридичний, філософський. Застосовано етимологічний аналіз для дослідження походження термінів «artificial» і «intelligence» в історичному та мовному аспектах, із

залученням авторитетних лексикографічних джерел (Merriam-Webster, Cambridge Dictionary тощо).

Контент-аналіз використано для узагальнення положень наукових публікацій провідних фахівців (О. Баранов, А. Holzinger, P. Čerka, R. Abduljabbar та ін.) щодо концептуального наповнення поняття ШІ, а також ідентифікації ключових термінів, які використовуються для його опису в різних галузях.

Результати. Аналіз поняття «штучний інтелект», вважаємо за доцільно почати з визначення складових даного терміну. Етимологія терміну «штучний» походить від середньо англійської, «придумана людьми (на відміну від природного чи божественного походження)», запозичена з середньо французької та середньовічної латини. Середньофранцузьке *artificiel*, запозичене з середньовічної латині *artificiālis* «вироблений людською майстерністю, вмілий, мистецький ..., обставлений або вигаданий мистецтвом (у риторичі)» (Artificial intelligence Merriam-Webster Dictionary, 2025).

У словниках можемо знайти наступні визначення поняття «штучний»: зроблений, копія чогось природного (Cambridge Dictionary, 2025).

Словник Merriam-Webster надає декілька визначень даного терміну, серед яких – створений, виготовлений або створений людьми спеціально для того, щоб виглядати як щось природне. Зазначене поняття використовується в різних науках. Так, в медицині поняття «штучний» застосовують у значенні – тимчасове, постійне доповнення або заміна зазвичай життєво важливої функції організму чи необхідної речовини. У біології зазначений термін застосовують при визначенні біологічних класифікацій, які базуються на диференціальних морфологічних ознаках, проте не обов'язково вказують на природні зв'язки. Також поняття «штучний» використовують як синонім поняття «архаїчний», тобто спритний, хитрий, а також даний термін застосовують в розумінні підробки – відсутність, демонстрація або схожість на щире чи спонтанне поведінку, імітації та бутафорії (Artificial, Merriam-Webster Dictionary, 2025).

Отже, термін «штучний» має наступний перелік синонімів: нереальний, фальшивий, імітація, підробка, заміна, виготовлений, змодельований, синтетичний, неприродний, механічний, псевдо, рукотворний тощо.

Нам імпонує визначення даного поняття, наведене О. Барановим, «штучний» – це речовина, матеріал, об'єкт, процес чи середовище, що створено як копія, модель, імітація або аналогія природного, з еквівалентними характерними властивостями, наявність яких обумовлює певну користувацьку цінність» (Baranov, 2023). Проте вважаємо, що стосовно штучного інтелекту визначення поняття «штучний» більш підходить як змодельований, копія чогось природного.

Термін «інтелект» має латинське походження від терміну «intellectus» та від дієслова intellegō «Я розумію; сприймаю». Також даний термін застосовується у значенні: розуміння, значення, зміст, інтелект, розум, розбірливий (Intellectus, Word Sense.eu, 2025).

У психології поняття «інтелект» визначають як розумову здатність вчитися на основі досвіду, адаптуватися до нових ситуацій, розуміти й оперувати абстрактними концепціями, а також використовувати знання для маніпулювання своїм оточенням. Це включає в себе такі навички, як вирішення проблем, критичне мислення, швидке навчання та розуміння складних ідей (Ruhl, 2023).

Початком вивчення інтелекту людини вважається кінець 1800 р. Цьому сприяли дослідження Ф. Галтона (Generative AI, Merriam-Webster Dictionary, 2025). На сьогодні існує велика кількість теорій визначення інтелекту. Ми погоджуємось з думкою О. Баранова, що, незважаючи на те що єдиного стандартного визначення не існує, проте є очевидним подібність між багатьма визначеннями, а саме інтелект виступає частиною внутрішнього середовища, і пов'язаний з когнітивними завданнями.

На основі зазначеного визначення при поєднанні визначення інтелект та комп'ютерні системи поняття «штучний інтелект» словник Merriam-Webster визначає як здатність комп'ютерних систем або алгоритмів імітувати розумну поведінку людини (Artificial, Merriam-Webster Dictionary, 2025). В іншому аспекті штучний інтелект – комп'ютер, комп'ютерна система або набір алгоритмів, що мають таку можливість, а також галузь інформатики, яка займається моделюванням інтелектуальної людської поведінки за допомогою комп'ютерів (Artificial, Merriam-Webster Dictionary, 2025).

Вперше застосування даного терміну відбулось у 1955 р. (1956 р. данні розходяться), у значенні, як здатність комп'ютерних систем або алгоритмів імітувати розумну поведінку людини (Malytska, 2024). П. Алмейда, К. Деннер, Ж. Сілва зазначають, що з моменту появи цього терміну в 1956 році, аналіз поняття штучного інтелекту асоціюється з цілою низкою концепцій, заснованих на ідеї мислячої людини та на раціональній поведінці, які можна синтезувати як: системи, які думають і діють як люди, і системи, які думають і діють раціонально.

Проте спільним є те, що сучасна теорія штучного інтелекту виникла у 1950 році, коли А. Тюрінг запропонував тест Тюрінга як міру машинного інтелекту.

Д. Маккарті у 1956 році визначає термін «штучний інтелект» як «науку та техніку створення інтелектуальних машин, особливих інтелектуальних комп'ютерних програм» (Pratik, 2021). Головною ідеєю розробника штучного

інтелекту була мета дозволити машинам мислити та діяти як мозок людини, базуючись на аналізі поведінки людини у вирішенні проблем та прийнятті рішень. Відповідно, штучний інтелект є впровадженням в машинне програмне забезпечення та системи здатності навчатися, працювати та приймати рішення, щоб надати можливість машинам розумно реагувати на різні ситуації (Ruhl, 2023).

У юридичному словнику (Artificial Intelligence, The Law Dictionary, 2023) штучний інтелект визначається з точки зору кількох ключових концепцій, які окреслюють його основні напрями та сферу застосування, а саме:

1. Машинне навчання – як метод ШІ, що базується на принципах повторюваного аналізу даних та самонавчання, подібного до процесу навчання людини. У його основі лежить використання алгоритмів, які не дозволяють системам вдосконалювати власну продуктивність без прямого програмування, покладаючись на аналіз отриманого досвіду.

2. База знань – організоване сховище інформації, що містить концепції, дані, правила, вимоги та цілі, які необхідні для прийняття рішень. Така база може існувати як комп'ютерна система або у вигляді централізованої експертної платформи, котра використовує засоби для пошуку та підтримки процесу ухвалення рішень.

3. Агентна технологія – програмний інструмент, заснований на ШІ, який виконує функції автоматизації процесів та навчання. Такі агентні системи можуть адаптуватися до змінених умов середовища та оптимізувати виконання завдань на основі аналізу отриманих даних.

4. Нейромережа – технологія штучного інтелекту, яка імітує функціонування людського мозку, зокрема механізм взаємодії нейронів. Вона складається з великої кількості взаємопов'язаних обчислювальних одиниць, які працюють паралельно, і дозволяють моделювати складні процеси обробки інформації, розпізнавання образів та ухвалення рішень.

5. Виробництво на основі знань – використання методів штучного інтелекту для автоматизації виробничих процесів. Такі системи аналізують великий обсяг даних та використовують експертні алгоритми для оптимізації технологічних процесів у промисловості.

6. Система, заснована на знаннях, – сукупність програмних методів штучного інтелекту, які розроблені для вирішення складних технологічних завдань. Вона забезпечує взаємозв'язок між усіма галузями знань, автоматизує процес передачі досвіду та підтримує прийняття рішень у складних технічних середовищах.

Таким чином, штучний інтелект є багатокomпонентною системою, що включає методи машинного навчання, експертні системи, нейромережі та агентні технології. Його застосування сприяє автоматизації процесів, оптимізації виробництва та ефективному управлінню інформацією в різних сферах діяльності.

П. Алмейда, К. Деннер, Ж. Сілва зазначають про широке розмаїття різних назв, пов'язаних зі штучним інтелектом: роботи, розумні системи, інтелектуальні системи, інтелектуальні агенти, ШІ-агенти, ШІ-алгоритми, інтелектуальні алгоритми та автономні системи.

Д. Ленардон визначає поняття «штучний інтелект» як розробку агентів, котрі є гнучкими і здатними адаптуватися до різних ситуацій, які раніше не були відомі і не вивчалися. Сьогодні такі системи діють через досвід, досягаючи мети, що є недоступним для традиційних комп'ютерних систем (Malytska, 2024).

Зазначимо, що штучний інтелект є міждисциплінарною галуззю, котра охоплює різні аспекти імітації когнітивних функцій, необхідних для вирішення складних проблем та створення адаптивних систем. Відповідно до досліджень А. Хольцінгера, штучний інтелект визначається як галузь інформатики, що спрямована на моделювання когнітивних процесів з метою розробки систем, здатних навчатися та приймати рішення, подібно до людини (Holzinger, 2019).

З позиції Md. Estiak Ibne Monjur, Abu Hurira Rifat, Md. Rasidul Islam та Md. Ratan Bhuiyan, штучний інтелект використовує широкий спектр технологій, що дозволяють машинам сприймати інформацію, аналізувати її, прогнозувати, діяти та навчатися, наближаючись до рівня інтелекту людини. Автори також наголошують, що штучний інтелект – це система, що імітує або відтворює людські когнітивні здібності, зокрема у процесах обробки (інформації та прийняття рішень).

Ч. Паулос, Ю. Грігене та Г. Сірбікїте трактують штучний інтелект як будь-яку штучно створену інтелектуальну систему, що імітує людське мислення у комп'ютерних або інших технологічних пристроях. Вони наводять приклади таких систем, зокрема, автоматизовані системи управління будинком, інтегровані технології у побутовій техніці, автономні транспортні засоби, безпілотні літальні апарати та роботизовані системи (Čerka, Grigienė, Širbikytė, 2015).

Р. Абдулджаббар у своїх дослідженнях зазначає, що штучний інтелект включає передові обчислювальні методи, які імітують нейронні механізми роботи людського мозку (Abduljabbar, 2019).

Згідно з позицією П. Шарпе та М. Горовіца, штучний інтелект може бути розглянутий як набір спеціалізованих комп'ютерних систем, створених для виконання складних когнітивних завдань. У деяких випадках такі машини

здатні досягати вищої ефективності порівняно з людиною у процесах аналізу, прогнозування та прийняття рішень (Scharre, Horowitz, 2018).

Здійснений аналіз надає нам можливості стверджувати, що поняття «штучний інтелект» є неоднозначним та комплексним. З метою уникнення непорозумінь щодо визначення ШІ, група експертів, створена Європейською Комісією, визначила системи ШІ, спираючись на визначення штучного інтелекту (ШІ), запропонованого в документі Європейської Комісії: «Штучний інтелект (ШІ) належить до систем, які демонструють розумну поведінку, аналізуючи своє оточення та навколишнє середовище і виконуючи дії – з певним ступенем автономії для досягнення конкретних цілей» (High-Level Expert Group, 2018).

Системи на основі ШІ можуть бути:

➤ Програмними, діючими у віртуальному світі. Наприклад, голосові асистенти, програми для аналізу зображень, програмне забезпечення, пошукові системи, системи розпізнавання мови та облич.

➤ Вбудовані в апаратні пристрої. Наприклад, сучасні роботи, автономні автомобілі, дрони або додатки Інтернету.

О. Баранов зазначає, що дослідження суті поняття штучного інтелекту має враховувати мету його застосування. Серед місії штучного інтелекту дослідник визначає «створення певних умов для значного підвищення ефективності всієї соціальної та виробничої діяльності у суспільстві шляхом забезпечення незалежності процесу прийняття якісних (оптимальних) рішень від негативного впливу людського фактору» (Baranov, 2023).

Метою застосування штучного інтелекту є прийняття оптимальних рішень для їх реалізацій у майбутньому. Дослідник зазначає, що на основі аналізу праць можна визначити декілька напрямів серед мети застосування штучного інтелекту: алгоритми машинного навчання здатні забезпечити оптимальні рішення, враховуючи широкий спектр параметрів, що сприяють ефективному відбору території для включення до природоохоронних мереж; штучний інтелект покращує систему формування, здатних правильно інтерпретувати зовнішні дані, навчатися на їх основі та використовувати набуті знання для досягнення конкретних цілей завдяки адаптивності; використання алгоритмів машинного навчання може підвищити якість прийнятих рішень і забезпечити їхню об'єктивність та справедливість; розвиток штучного інтелекту та машинного навчання відкриває можливості для створення більш ефективних інструментів і рішень, які сприяють подоланню глобальних викликів і забезпечують позитивний соціальний вплив відповідно до визначених переваг.

Поняття «Генеративний штучний інтелект» (Generative AI) – це комп'ютерний інструмент, який може створювати текст, котрий звучить так, ніби його написала людина, на основі заданої початкової точки. Вперше даний термін було використано в 2012 р. у значенні різновиду штучного інтелекту (Generative AI. Merriam-Webster Dictionary, 2025).

Аналізуючи визначення поняття «генеративний штучний інтелект», зазначимо, що це вид штучного інтелекту, який здатний генерувати новий зміст (наприклад, зображення чи текст) у відповідь на надіслану підказку (наприклад, запит), вивчаючи велику довідкову базу даних (Generative AI. Merriam-Webster Dictionary, 2025).

Обговорення. Здійснений аналіз свідчить про те, що поняття «штучний інтелект» є складним, багатошаровим і досі не має універсального, усталеного тлумачення у науковому та нормативно-правовому просторі. Його суть варіюється залежно від контексту: технічного, філософського, правового, психологічного або освітнього. Така багатовекторність пояснюється міждисциплінарним характером феномену ШІ, який на перетині наук постає то як інтелектуальна система, то як технологічний інструмент, то як соціокультурне явище.

У ході етимологічного та лексикографічного аналізу було встановлено, що складові терміна «штучний інтелект» несуть різне смислове навантаження: «штучний» передбачає штучно сконструйовану, змодельовану, неприродну природу явища, натомість «інтелект» – це здатність до мислення, адаптації, аналізу, яка традиційно пов'язується з людською свідомістю. Поєднання цих понять породжує дискусії щодо меж імітації людського розуму, питань автономності машин, а також відповідальності за їхні дії.

Особливу увагу варто приділити відмінностям у тлумаченні ШІ в науковій і нормативній площинах. У той час як філософи й психологи підкреслюють когнітивну складову інтелекту, розробники та правники фокусуються на функціональності, здатності до самонавчання, адаптації та прийняття рішень. Також постає питання: чи може система, яка імітує інтелект, володіти повною мірою рисами суб'єкта, і як це впливає на регуляторну політику?

Варто підкреслити, що в контексті освіти й гуманітарних наук поняття ШІ потребує чіткого, уніфікованого визначення, яке дозволило б ефективно інтегрувати ці технології в освітній процес, одночасно враховуючи етичні, правові та соціальні виклики. Такий міждисциплінарний підхід відкриває нові горизонти для дослідження не лише технологічної суті ШІ, а й його філософсько-гуманітарної природи.

Висновки. У результаті здійсненого аналізу зазначимо, що поняття «штучного інтелекту» є багатоаспектним і міждисциплінарним, воно охоплює як технологічну, так і гуманітарну площину, включає в себе такі характеристики як «штучного» (змодельованого, неприродного), так і «інтелекту» (здатності до аналізу, навчання, прийняття рішень), а також має своє філософське, правове й технічне наповнення. Генеза терміну ШІ та його наукова еволюція простежується від класичних філософських та психологічних уявлень про інтелект до сучасних технологій, таких як машинне навчання, нейромережі, генеративний ШІ.

ЛІТЕРАТУРА:

- Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». Інформація і право. № 1(44), 2023. С. 32–49. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287537](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287537)
- Васильєва С. О., Агаркова Н. О. Майбутнє освіти в контексті розвитку штучного інтелекту. Теорія та методика навчання та виховання. № 57 2024. С. 9-18 DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.57.01>
- Малицька І.Д. Тенденції розвитку освітніх технологій: прогноз аналітиків на 2024 рік. Інформаційний бюлетень № 4. 2023. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736344/1/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D1%8E%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%E2%84%96%204_2023%20%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%281%29.pdf (дата звернення: 02.07.2025).
- Council of Europe. Artificial Intelligence URL: <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence> (дата звернення: 02.07.2025).
- Artificial. Cambridge Dictionary. URL: Cambridge University Press. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/artificial> (дата звернення: 21.02.2025).
- Artificial. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial> (дата звернення: 21.02.2025).
- Artificial intelligence. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial%20intelligence> (дата звернення: 21.02.2025).
- Generative AI. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/generative%20AI> (дата звернення: 21.02.2025).
- Intellectus. WordSense.eu . URL: <https://www.wordsense.eu/intellectus/> (дата звернення: 21.02.2025).
- Ruhl C. Intelligence: Definition, Theories and Testing. Simply Psychology. – URL: <https://www.simplypsychology.org/intelligence.html> (дата звернення: 01.03.2023).
- Pratik R. Artificial Intelligence: A Rising Star of Mobile Technology. 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.intuz.com/blog/artificial-intelligence-a-rising-star-of-mobile-technology> (дата звернення: 01.03.2023).
- Raj M., Seamans R. Primer on artificial intelligence and robotics. Journal of Organization Design. 2019. Vol. 8, No. 11. С. 1–14.
- Tomašev N. et al. AI for social good: unlocking the opportunity for positive impact. Nature Communications. 2020. Vol. 11, Article 2468.
- Haenlein M., Kaplan A. M. A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence. California Management Review. 2019. Vol. 61. С. 14–25.
- Beyer H. et al. Solving conservation planning problems with integer linear programming. Ecological Modelling. 2016. Vol. 328. С. 14 - 22.

- Almeida P., Denner C. D., Silva J. Artificial Intelligence Regulation: a framework for governance. *Ethics and Information Technology*. 2021. Vol. 23(1). DOI: <https://doi.org/10.1007/s10676-021-09593-z>
- Abduljabbar R. et al. Applications of Artificial Intelligence in Transport: An Overview . *Computer Science. Sustainability*. 2019.
- Čerka P., Grigienė J., Širbikytė G. Liability for damages caused by artificial intelligence. *Computer Law & Security Review*. 2015. Vol. 31. C. 376–389.
- Holzinger A. et al. Causability and explainability of artificial intelligence in medicine. *WIREs Data Mining and Knowledge Discovery*. 2019. Vol. 9.
- Kanade V. What Is Artificial Intelligence (AI)? Definition, Types, Goals, Challenges, and Trends in 2022 URL: https://www.scirp.org/pdf/ojbm_2023092016083045.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
- Artificial Intelligence. *The Law Dictionary*. URL: <https://thelawdictionary.org/?s=artificial+intelligence> (дата звернення: 11.03.2023).
- Scharre, P. and M. Horowitz. 2018. “Artificial intelligence”. *What Every Policymaker Needs to Know*. Report of the Center for a New American Security’s. P.19.
- High-Level Expert Group on Artificial Intelligence.** *A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines*, **European Commission, 18 грудня 2018** URL:https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/ai_hleg_definition_of_ai_18_december_1.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 01.02.2025).

REFERENCES:

- Baranov, O. A. (2023). *Vyznachennia terminu “shtuchnyi intelekt”* [Definition of the term “artificial intelligence”]. *Informatsiia i pravo – Information and Law*, 1(44), 32–49. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287537](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287537) [in Ukrainian].
- Vasyliieva, S. O. & Aharkova, N. O. (2024). *Maiбymnie osvity v konteksti rozvytku shtuchnoho intelektu* [The future of education in the context of artificial intelligence development]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia – Theory and Methods of Teaching and Upbringing*, No. 57, 9–18. <https://doi.org/10.34142/23128046.2024.57.01> [in Ukrainian].
- Tendentsii rozvytku osvitnikh tekhnolohii: prohnaz analitykiv na 2024 rik [Trends in the development of educational technologies: forecast by analysts for 2024]. (2023). *Informatsiinyi biuleten – Information Bulletin*, No. 4. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736344/1/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B1%D1%8E%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%E2%84%96%204_2023%20%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%281%29.pdf (accessed: 02.07.2025) [in Ukrainian].
- Council of Europe. (2024). *Artificial Intelligence*. Retrieved from <https://pace.coe.int/en/pages/artificial-intelligence>
- Cambridge University Press. (n. d.). *Artificial*. *Cambridge Dictionary*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/artificial> (accessed: 21.02.2025).
- Merriam-Webster. (2025). *Artificial*. *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial> (accessed: 21.02.2025).
- Merriam-Webster. (n. d.). *Artificial intelligence*. *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/artificial%20intelligence> (accessed: 21.02.2025).
- Merriam-Webster. (2025). *Generative AI*. *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/generative%20AI>
- WordSense.eu. (2025). *Intellectus*. Retrieved from <https://www.wordsense.eu/intellectus/>
- Ruhl, C. (2023). *Intelligence: Definition, Theories and Testing*. *Simply Psychology*. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/intelligence.html>

- Pratik, R. (2021). *Artificial Intelligence: A Rising Star of Mobile Technology* [Electronic resource]. Retrieved from <https://www.intuz.com/blog/artificial-intelligence-a-rising-star-of-mobile-technology> (accessed: 01.03.2023).
- Raj, M., & Seamans, R. (2019). *Primer on artificial intelligence and robotics. Journal of Organization Design*, 8 (11), 1–14. <https://doi.org/10.1186/s41469-019-0050-3>
- Tomašev, N., et al. (2020). *AI for social good: unlocking the opportunity for positive impact. Nature Communications*, 11, Article 2468. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-15871-z>
- Haenlein, M., & Kaplan, A. M. (2019). *A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence. California Management Review*, 61, 14–25. <https://doi.org/10.1177/0008125619864925>
- Beyer, H. & et al. (2016). *Solving conservation planning problems with integer linear programming. Ecological Modelling*, 328, 14–22. <https://doi.org/10.1016/j.ecolmodel.2016.02.012>
- Almeida, P., Denner, C. D. & Silva, J. (2021). *Artificial Intelligence Regulation: A framework for governance. Ethics and Information Technology*, 23(1). <https://doi.org/10.1007/s10676-021-09593-z>
- Abduljabbar, R. & et al. (2019). *Applications of Artificial Intelligence in Transport: An Overview. Computer Science. Sustainability*.
- Čerka, P., Grigienė, J., & Sirbikytė, G. (2015). *Liability for damages caused by artificial intelligence. Computer Law Security Review*, 31, 376–389. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2015.03.009>
- Holzinger, A. & et al. (2019). *Causability and explainability of artificial intelligence in medicine. WIREs Data Mining and Knowledge Discovery*, 9. <https://doi.org/10.1002/widm.1312>
- Kanade, V. (2022). *What Is Artificial Intelligence (AI)? Definition, Types, Goals, Challenges, and Trends in 2022*. Retrieved from https://www.scirp.org/pdf/ojbm_2023092016083045.pdf (accessed: 01.03.2024).
- Artificial Intelligence. (2023). *The Law Dictionary*. Retrieved from <https://thelawdictionary.org/?s=artificial+intelligence>
- Scharre, P., & Horowitz, M. (2018). *Artificial Intelligence: What Every Policymaker Needs to Know*. Report of the Center for a New American Security, p. 19.
- High-Level Expert Group on Artificial Intelligence. (2018, December 18). *A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines. European Commission*. Retrieved from https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/ai_hleg_definition_of_ai_18_december_1.pdf (accessed: 01.02.2025).

Інформація про авторів:

Васильєва Світлана Олександрівна:
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5012-4835>, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002
e-mail: sdf234@ukr.net

Information about the authors:

Vasylieva Svitlana Oleksandrivna:
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5012-4835>, doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh Str., 29, Kharkiv, Ukraine, 61002
e-mail: sdf234@ukr.net

Деркач Дмитро Максимович:

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5063-0048>, аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет

Derkach Dmytro Maksymovych:

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5063-0048>, postgraduate student Department of Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical

імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, University, Alchevskikh Str., 29, Kharkiv,
м. Харків, Україна, 61002 Ukraine, 61002
e-mail: dmytro.derkach@hnpu.edu.ua e-mail: dmytro.derkach@hnpu.edu.ua

Цитуйте цю статтю як: Васильєва С. О., Деркач Д. М. Поняття «штучного інтелекту» у сучасному науковому дискурсі. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2025. № 58. С. 151-163

DOI: 10.34142/23128046.2025.58.13

Дата надходження статті до редакції: 08.04.2025

Стаття прийнята до друку: 22.04.2025